

Сорокотяг В.І.

Бердянський державний педагогічний університет

ПОЛІТИЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВЛАДИ ЯК ВАЖЛИВА ОЗНАКА УРБАНІЗАЦІЇ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ (1919–1928 РР.)

У статті досліджено питання впливу державних трансформацій, як знакового вияву радянської модернізації, на розвиток муніципальної влади в УСРР.

Муніципальне господарство, як складова державного правління в УСРР мала слаборозвинену форму закріплену: специфічним понятійним апаратом, власним суб'єктом (Міськради), та місцевим бюджетом, що знаходився у повній залежності від фінансової допомоги з Центру. Природа комунальної кризи вимагала запровадження швидких організаційних реформ, активного планування, значних фінансів та достатньої кількості досвідчених комунальних кадрів, яких в країні, що перемогла «буржуазію», був великий брак.

Дефіцит означених ресурсів, покривався соціалістичною правотворчістю, направленою на розвиток місцевого управління та на регулювання містобудівних сфер. За рахунок правотворчості, як доступного інструменту класового управління, з характерною для означеного періоду: суперечливістю норм права, двозначними формулюваннями, абстрактною формою викладу правових норм, закритими «не для друку» правовими актами та прогалинами в законодавстві» [20, с. 316], практично закріплювалося право радянської влади на об'єднання та оформлення місцевих рад в одну загальну державну будову. Паралельно з формуванням основ соціалістичного права у сфері управління винищувалася багатопартійність та загальне виборче право, як засіб організації політичних процесів, властивих при демократичному устрої держави.

Методологічною основою дослідження є принципи історизму, об'єктивності, соціального підходу, які реалізовані за допомогою таких дослідницьких інструментів як антропологічний, аналітичний, порівняльний.

Загальний аналіз поглядів радянських та сучасних науковців щодо поняття та сутності міського самоврядування, як форми влади революційної диктатури від імені пролетаріату, на сьогодні залишається відкритим і вимагає додаткових досліджень.

Ключові слова: демократія, радянська міська реформа, соціалістичне право, багатопартійність, міська Рада, пролетарське самоврядування.

Постановка проблеми. Практика реалізації міського управління на початкових кроках становлення радянської влади в Україні мала еkleктичний характер. Міськрада була гротеском імперської спадщини – міської думи, що прийняла в УСРР форму та склад пролетарсько-класового самоврядування [6, с. 234]. Під впливом державних трансформацій, як знакового вияву радянської модернізації, муніципальна влада набувала характерних ознак політичної ідентичності, яка за влучним формулюванням Н. Яковенко позначала одну з важливих ознак урбанізації [30, с. 274].

Український урбанізм радянського періоду, програмно проявлявся з неменшим максималізмом, ніж план забезпечення щорічного приросту промислової продукції. Як зазначає Я. Верменич, міста мали стати вітриною нового ладу, тож влада не скупилася на використання риторичної соціаль-

ної справедливості і декларованої участі мас в системі творення нового стилю життя і управління [7, с. 210]¹. Однак, процес реалізації державної політики радянської України у сфері муніципального управління вимагав чіткої нормативно-правової бази, що закріплювала авторитарний правовий режим, систему управління та оформлення організаційно-бюрократичної системи на місцях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історіографію дослідження в першу чергу представлено роботою радянського вченого Л. Велихова «Основи міського господарства». В дослідженні використовується серія ґрунтовних робіт, серед яких «Нація поневолена, але державна» речника української діаспори Б. Галайчука та «Кому-

¹ Верменич Я. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. К. : Інститут історії України НАН України, 2011. 210 с.

нізм в Україні – перше десятиріччя (1919–1928)» С. Кульчицького. Монографія «Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування» Куйбіди В., дисертація С. Білошицького «Проблеми формування монопартійної системи в Україні» та наукова стаття «Місцеві вибори в УСРР та національних республіках СРСР у 1927, 1929 роках...» С. Маркової сприяють формуванню думки, щодо муніципальної політики та пов'язаних з цим питань процесів виборів до місцевих рад в УСРР. Статті В. Безобразова, Н. Куприца, В. Милецького, А. Петрова, І. Видріна вносять більш детальне розуміння особливостей формування законодавства на початковому етапі становлення радянської влади. Також, питання муніципальної політики окресленого періоду знайшли своє висвітлення в законодавчих актах Конституції УРСР, правових актах спрямованих на організацію роботи органів влади в Україні на рівні місцевих Рад.

Постановка завдання. Мета статті – розкрити особливості ранньорадянського періоду УСРР пов'язаного з активізацією правових механізмів державного контролю та звуженням громадських ініціатив/народовладдя на рівні муніципальної влади в УСРР.

Виклад основного матеріалу. До першого радянського правового документу, що регулював організацію державної влади на місцях, стало звернення «Робітникам, солдатам і селянам!», ухвалене на II Всеросійському з'їзді Рад [5, с. 471]. В документі наголошувалося, що з'їзд бере владу у свої руки, а на місцях вся влада переходить до Рад робітничих, солдатських (надалі червоноармійських) і селянських депутатів, які і повинні забезпечити справжній революційний порядок.

У подальшому, радянським урядом було ухвалено цілу низку нормативних актів. Лист НКВС РРФСР від 24.12.1917 р. «Про організацію місцевого самоврядування» [1, с. 276] наголошував, що після перемоги жовтнево-листопадової революції, влада в країні остаточно переходить в руки пролетарських і напівпролетарських верств народу та їх класових організацій – Рад. Далі прописувалася структура Центральної влади, головною ланкою якої визначався Тимчасовий Робочий та Селянський Уряд (Рада Народних Комісарів – РНК) утворений згідно рішення центрального органу Рад – II-го Всеросійського з'їзду Рад.

Місцеві Ради, як органи управління отримували право підпорядковувати собі всі установи адміністративного, господарського, фінансового та культурно-освітнього значення. У такий спосіб

організації влади, відбувалося закріплення того політичного факту, що влада в країні перейшла до пролетарських і напівпролетарських її елементів. З цього приводу професор Р. Павловський зазначає, що в радянській державі був відкинтий поділ влади, парламентські установи з відірваністю від мас, безправне положення муніципальних органів. Вся влада належала цілком та виключно трудящим масам, їх повноважному представництву – Радам робітничих, солдатських та селянських депутатів [1, с. 33–34; 52].

Виходячи з основного положення організації влади в центрі і на місцях, та проводячи його послідовно в життя, радянська влада намагалася закріпити наступну організаційну схему.

Усі колишні органи місцевого управління, обласні, губернські та повітові комісари, комітети громадських організацій, волосні правління та ін., повинні були бути замінені відповідно обласними, губернськими та повітовими, районними та волосними Радами робочих, селянських, красноармійських і батрацьких депутатів. На думку більшовицького тимчасового уряду, вся країна мала покритися цілою мережею радянських організацій, які повинні були перебувати в тісній організаційній залежності між собою. Кожна з цих організацій, аж до найдрібнішої, ставала цілком автономною з питань місцевого характеру, однак повинна була узгоджувати свою діяльність із загальними декретами та постановами центральної влади та із постановами тих керівних радянських організацій, у склад яких вона входить [23, с. 272]. Згодом, 5 січня 1918 р. ВРЦВК Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів ухвалив постанову «Про визнання контрреволюційною дією всіх спроб привласнити собі функції державної влади». Цим правовим актом стверджувалося, що «Вся влада в Російській Республіці належить Радам і радянським установам... По цьому, всяка спроба зі сторони кого б то не було, або які б то не були установи, привласнити собі ті чи інші функції державної влади, буде розглянуто як контрреволюційна дія [23, с. 278]».

Однак, не все було так просто. Загострення внутрішніх відносин в зв'язку з «постійним прагнення національних об'єднань до автономного існування, що створює ґрунт до виокремлення націоналістичних контр-революційних осередків» [24, с. 3], подвоєне рішенням таганрозького засідання (19–20 квітня 1918 р.) кардинально змінило політику більшовицького Центру.

Після липневого I-го з'їзду більшовиків України в Москві (1918 р.) почалося планомірне

впровадження централізованої політики на всіх територіях та окраїнах Радянської республіки. Раднарком позбавив республіканські центральні комітети впливу на загальну партійну політику зміщенням функцій влади із державних структур на партійні, у результаті чого суспільно-політичний розвиток пішов не шляхом посилення самого управління, а шляхом концентрації влади в руках радянського партійного апарату як у центрі, так і на місцях [16]. Український історик Я. Грицак наводить роздуми Х. Раковського, який вважав, що харківський уряд став тактичною, дипломатичною грою. Радянська Україна не мала, а ні своєї власної армії, а ні валюти, а ні бюджету тощо – тобто більшості ознак незалежної держави» [11, с. 656].

Болюча проблема місцевого управління стала головною задачею Всеросійського з'їзду голів губернських Рад робітничих і селянських депутатів та завідувачів відділів управління губернських виконкомів (1918 р.) [24, с. 13]. Під час з'їзду, наголошувалося на важливості повного згуртування шляхом створення суворої підзвітності. Цьому згуртуванню повинна була допомогти прийнята Конституція, яка мала скувати суворою дисципліною територію радянської республіки в єдине ціле.

В підґрунті місцевого управління, з'їзд започаткував три принципи: влада на місцях належить виборним від робітників та найбіднішого селянства депутатам; в управлінні повна відсутність керівників – призначенців з Центру; сувора демократична централізація управління. В зв'язку з цим, З'їзди Рад та їх Виконкоми, отримували право контролю над діяльністю нижчестоящих З'їздів та Виконкомів, а обласні та губернські, крім того мали право скасовувати рішення. Виконкоми ставали повністю відповідальними перед З'їздом, що їх обрав. Це був єдиний шлях, щоб уникнути розпорошення на місцях та налагодження роботи [24, с. 15].

Показовим прикладом реалізації політики «загально-радянської центральної спайки» на місцях, стала пропозиція депутатів про остаточне вилучення неправильного тлумачення гасла «вся влада Радам». Питання організації місцевого Управління, та принцип «Вся влада Радам на місцях» повинен був проводитися лише за умови суворої координації дій із вищою владою та Центром. По завершенню пленарних засідань, депутати з'їзду одностайно прийняли рішення покласти кінець ненормальному розмаїттю найменувань і форм організацій у ладі місцевих Рад, а роздробленість, як своєрідна незалежність від загально-радянського центру безповоротно засуджувалася [24, с. 13].

На тему місцевого управління Радами за короткий час було видано цілу низку державних документах, до яких належали: Інструкція «Про права та обов'язки Рад»; вказівка НКВС від 24.01.1918 р. про розпуск міських дум [13, с. 116–117]; Декрет УСРР «Про організацію влади на місцях» (1919 р.) [25, с. 6–8]; «Тимчасове положення про організацію робітничо-селянської влади на місцях», а також «Тимчасове положення про організацію місцевих органів Радянської влади і порядок управління» [25, с. 94–96]. Як зазначає Е. Маслова: «За рахунок правотворчості, як доступного інструменту класового управління з характерною для означеного періоду суперечливістю норм права, двозначними формулюваннями, абстрактною формою викладу правових норм, закритими «не для друку» правовими актами та прогалинами в законодавстві» [20, с. 316], фактично закріплювалося право радянської влади на об'єднання та оформлення місцевих рад в одну загальну державну будову.

Однак, ключовим механізмом здійснення диктатури пролетаріату, складовим елементом якого виступало виборче право та технології формування владних органів [3, с. 162] в радянській Україні була Конституція [14]. Прийнята в 1919 р., на III Всеукраїнському з'їзді Рад, за участю 1887 делегатів, з яких 1435 були комуністами, Конституція УСРР як і Конституція РСФРР у першому розділі «Загальні положення» визначила основні завдання диктатури пролетаріату – здійснення переходу від буржуазного ладу до соціалізму шляхом проведення революційних перетворень і придушення контрреволюційних намірів з боку заможних класів. Українська СРР проголошувалася державою «трудящих і експлуатованих мас пролетаріату та найбіднішого селянства», найвищим органом якої стали Інститут Всеукраїнських з'їздів робітничих, селянських та червоноармійських Рад, Всеукраїнський Центральний Виконавчий комітет Рад (ВЦВКР) та Рада Народних Комісарів (РНК).

Конституція УСРР визначала структуру, компетенцію та порядок утворення місцевих органів влади наступним чином. На місцях радянську владу повинні були представляти Ради робітничих, селянських та червоноармійських депутатів (міські та сільські), обрані ними Виконавчі Комітети (Виконкоми), З'їзди Рад (губерніальні, повітові і волосні), та обрані ними Виконавчі Комітети (Виконкоми). Втім, на думку Ю. Максименко, крім визначення місцевих органів влади та виборчих прав громадян, перша радянська Конституція не містила, а ні терміну, на який обиралися ці місцеві

органи, а ні норм представництва і внутрішньої їхньої організації, а ні обсягу та розмежування повноважень [18, с. 154–159]. Законодавчу владу між Всеукраїнськими з'їздами Рад здійснював ВЦВКР, до повноважень якого належало регламентування та контроль з питань термінів та порядку виборів місцевих органів радянської влади, норм представництва та загальних постанов щодо внутрішньої організації між органами радянської влади на місцях, означення меж ведення справ і меж влади між ними та розмежування міських органів та органів Центральної Радянської влади [14].

Конституційним законом, право обирати місцеві органи отримували лише громадяни УСРР, що здобували засоби до життя продуктивною і загальнокорисною працею. Подальший перелік виборців розширювався за рахунок тих, хто займався домашнім господарством, також всіляких робітників і службовців зайнятих в промисловості, торгівлі, сільському господарстві, селян й козаків рільників які не користувалися найманою працею для отримання прибутку. Осібними статтями визначалося право участі у виборах військових, моряків та громадян, що не входили до вищезначених категорій, за умови відповідно засвідченої втрати працездатності [14]. Виходячи з цього, до голосування допускалися лише ті громадяни, що відповідали принципам трудового цензу та забезпечували необхідні для радянської влади місцеві вибори та її легітимізацію. Проте, виборче право втрачали сотні тисяч громадян, які не відповідали класовим та партійним принципам, та були позбавлені виборчого права – «позбавленці» [19, с. 2]. Фактично, викреслюючи «позбавленців», влада автоматично відкидала розширення можливостей для участі різних станів громадян в управлінні справами держави й народовладдя на місцях [10, с. 357].

Наступним, характерним недоліком радянської системи, були вибори на основі однопартійності. Якщо на перших Всеукраїнських з'їздах (1917–1922) з питань пошуку шляхів політичного та економічного розвитку, серед депутатів були представлені не лише комуністи та співчуваючі їм, але й інші політичні партії соціалістичного спрямування, то з часом функції вирішення політичних проблем перейшли до компартійних комітетів, оскільки будь яка система, ворожа до класових інтересів пролетаріату вважалася недозволеною. Офіційна відмова партії від маневрів передвиборчої пропаганди, боротьби партій, складання кандидатських списків пришвидшувала більшовизацію місцевих рад та підсилювало

у корені принципи демократичного централізму, як основи формування системи органів радянської влади.

Для порівняння, до гласних Катеринославської міської думи у квітні 1917 р., із 23-х офіційних списків (113 місць гласних), за партійними пройшло 12 списків (101 місце гласних) – Поалей Ціон, УСДРП, РСДРП(б), Польський демократичний клуб, Партія народних соціалістів, РСДРП(о), Бунд, польські і латиські соціал-демократи, Партія народної свободи, УПСР, Партія соціалістів-революціонерів і ОЄСРП, Українські трудовики, Єврейський блок, Єврейська національно-демократична група, за які проголосувало 66 209 виборців, або 90,18% від усього числа, хто голосував [31, с. 606–607]. Тоді як перевибори до рад у другій половині 20-х рр. на думку сучасних дослідників не були, а ні демократичними, а ні вільними.

Історикиня С. Маркова, після детального дослідження характеру виборчих кампаній до Рад 1927, 1929 рр., у розрізі становлення основ загального (активного) виборчого права в УСРР, приходять до висновку, що офіційні результати виборів до Рад у радянській Україні не мали нічого спільного з реальними настроями більшості людей, та не відображали їхнього справжнього волевиявлення. Маркова доводить, що підконтрольні владі силові структури за потреби захищали фальсифікації у комісіях на різних рівнях влади, а в радянському кримінальному законодавстві 1919–1929 рр. навіть містилися норми, у яких ішлося про застосування покарання щодо окремих категорій осіб без конкретної провини, тільки за належність до певних класів, партій тощо [19, с. 2].

У руслі цієї проблеми, заслуговує на увагу критичний коментар щодо викорінення партійного плюралізму від теоретика соціал-демократії К. Каутського, який стверджував, що повна загальність виборчого права не могла б суттєво змінити, (за умови існування диктатури пролетаріату), партійну більшість у Радах, а отже й кінцевий результат революційної діяльності. Навпаки, він визнавав, що багатопартійність мала реальні сили створювати в місцевих органах самоврядування корисну критику з боку опозиційної меншини [12, с. 17–18]. За коментарем К. Каутського криється декілька важливих тез. Перша, фіксує відсутність багатопартійності, як ключовий засіб організації політичного процесу в місцевій оруді, властивій при демократичному політичному режимі. Друга теза наголошує, що брак загального виборчого права гальмує демократичну форму реалізації народовладдя на місцях.

Відчужування накоплених попередньо ліберально-демократичних цінностей у сфері міського управління, на думку В. Вечерського, перетворювало радянське місто, в спільноту, що невпинно втрачала базові принципи самоврядування з усіма можливостями до саморозвитку. Місто переставало бути суб'єктом, а лише об'єктом спрямованих управлінських дій, які у підсумку породжували містобудівні диспропорції і хаос. На думку вченого, наслідком знищення самоврядного управління невід'ємно ставала дегуманізація міського середовища, зниження його інформаційного й культурного потенціалу, варварське ставлення до історичної спадщини.

На фоні рефлексії В. Вечерського, автоматично виникає питання, щодо позиції відомого теоретика містознавця Л. Веліхова, який навпаки, був впевнений в наявності самоврядування в СРСР. «Ні в одній з країн світу, – пише професор – не надавалося настільки широких перспектив розвитку та процвітання комунальному господарству, як у СРСР, де абсолютно демократична комуна, як міська, так і сільська, тобто місцева, за законом ставали суб'єктами усіх політичних та господарських прав» [6, с. 239].

На даному етапі, вважається принциповим розвести поняття – «пролетарсько-класове самоврядування» та «муніципальне самоуправління». Перше, орієнтоване на пролетарську (соціалістичну) теорію демократії (К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін) ґрунтувалося на марксистко – класовому підході. За теорією, демократія і свобода передбачалася лише для «трудящих мас», насамперед для пролетаріату, тоді як інші соціальні стани значно обмежувалися в правах та свободах. Повне відкидання приватної власності, а відтак, усякої автономії особи, підміна народу робітничим класом знайшло розвиток в програмних документах РКП(б). За теорією, головний акцент припадав на керівну роль комуністичної партії, як авангард робітничого класу, який керує процесом переходу до повної демократії – комуністичного самоврядування. Партія в СРСР мислилася як державна структура, а не як громадська організація. А «соціалістичне народовладдя» допускало демократію лише у вузьких рамках, які визначалися вищим партійно-державним управлінням, котре поступово зосереджувало все більше реальної влади у своїх руках [27, с. 198].

Професор Л. Веліхов відмітаючи ряд ґрунтовних теорій [6, с. 239] («точок зору» – в кращому разі – концепцій) [28, с. 35], що заперечували існування самоврядних структур в СРСР, дово-

дить нову формулу «радянського самоврядування з специфічною своєрідністю особливого типу» посилаючись на «державну теорію» вперше сформульовану відомими німецькими вченими Л. фон Штейном та Р. Гнейстом. У найлаконічнішому вигляді, її можна охарактеризувати як включення органів місцевого самоврядування в частини державного механізму. Таким чином, органам місцевого управління делегувалася частина прав та обов'язків держави, а вони, у свою чергу, мали здійснювати забезпечення державних інтересів на довірених їм територіях. Згодом ця теорія знайшла розвиток в дореволюційній Росії в роботах вчених-правознавців О. Градовського, Н. Лазаревського та В. Безобразова [4]. Згадані представники державної теорії відзначали міцний зв'язок місцевого самоврядування з державним управлінням загалом і ратували за включення органів місцевого управління до загальної системи державних органів. З їхньої точки зору, будь-яке управління публічного характеру – справа державна [15, с. 199]. Проте, Л. Веліхов, вважав цю теорію недосконалою, тому що вона відкидала класовий критерій, а отже була неприйнятною для послідовників К. Маркса [6, с. 239]. В «Основах» вчений віддає перевагу недостатньо розробленій соціально-класовій теорії, перший кістяк якої був побудований професором М. Рейснером та радянським правознавцем П. Стучкою. На думку Л. Веліхова, ця теорія ідеально збігалася з поглядами марксизму і полягала в тім, що міське самоврядування становить одне ціле із громадським інститутом держави, за допомогою якого панівний клас забезпечує у містах дотримання своїх класових інтересів [6, с. 239]. На сьогодні, ряд сучасних російських авторів [2, с. 181] намагається захистити авторитет Л. Веліхова від нарікань щодо його «марксистського визначення» міського самоврядування [6, с. 239], однак в «Основах», при викладенні різних концепцій на проблему міського самоврядування, автор базується саме на марксистській теорії, як підґрунті до діалектики розвитку сучасного міста.

Викладені Л. Веліховим теорії щодо демократичної комуни в СРСР у своїй сутності, мають глибоке екзистенціальне протиріччя. Основною ідеєю «держави загального добробуту»/державної теорії, полягає в зобов'язанні держави завдяки своїй владі підтримувати абсолютну рівність у правах для всіх без винятку суспільних класів включно з окремою особистістю, що бажає самовизначається. За державною теорією, на плечі держави покладається обов'язок всебічно сприяти

економічному та громадському прогресу всіх своїх громадян, бо, зрештою, розвиток одного виступає умовою розвитку іншого, і у цьому сенсі йдеться про соціальну державу» [21, с. 82]. За основними ідеями соціально-класової теорії навпаки, приватне господарство поступається загальному, має віддати першість державі та її запитам могутності та блиску, на блага, оцінені як вищі, тобто державні, спрямовуючи всі свої зусилля на забезпечення та створення відповідної державної машини [17, с. 166–173].

Реалізація ідей закладених в основі соціально-класової теорії в СРСР пояснює зникнення європейських атрибутів з експозиційної «вітрини міста нового ладу» [7, с. 210], та перевагу азіатського розуміння міста як державної власності, місця концентрації певних державних функцій (військово-адміністративної, фінансової, виробничої, ідеологічної тощо), де населення є чимось другорядним, що може бути при потребі замінено, переміщено, скорочено чи збільшено, а для цього – жорстко прикріплене до місця праці й проживання і контрольоване системою [8, с. 10–12].

Що характерно, з часом «державне» місце самоврядування знову вкоренилося в Росії. Апогеєм цього процесу стало ухвалення Закону про поправку до Конституції РФ від 14 березня 2020 р. «Про вдосконалення регулювання окремих питань організації та функціонування публічної влади» [22], відповідно до якого органи місцевого самоврядування разом із органами структури державної влади утворюють єдину систему публічної влади. Цілісність цієї системи, її єдність пояснюється необхідністю «здійснення взаємодії цих органів «для ефективного вирішення завдань на користь населення, що проживає на відповідній території» (ч. 3 ст. 132 Конституції РФ). Інший

централізований тип управління, прийнятий у Росії, не передбачається [9, с. 264].

Висновки. Отже, аналіз Конституції УСРР та інших нормативно-правових актів, що регламентували місцеві Ради, дозволяє зробити декілька висновків. По перше, нормативно-правові акти з демократичною риторикою понятійного апарату та визначальних дефініцій [1, с. 276] значно звузили громадські ініціативи/народовладдя на рівні місцевої влади. З початку 1918 р. центральна радянська влада взяла курс на ліквідацію органів місцевого самоврядування і створення, а надалі й упровадження влади місцевих Рад, що здійснювалося не тільки у спосіб «воєнного комунізму», а значною мірою через втілення в життя нормативних актів.

За декретами, постановами, листами та інструкціями УСРР місцевий апарат влади розглядався як явище з притаманними цьому інституту характерними ознаками: місцеві Ради були єдиними, офіційними органами влади та управління в межах адміністративних територій; з'їзди Рад та їх Виконкоми, отримували право контролю над діяльністю нижчестоящих З'їздів та Виконкомів, а обласні та губернські, крім того мали право скасовувати рішення підзвітних Рад. Визначення компетенції та меж повноважень місцевих Рад визнавало їх самостійність у вирішенні питань місцевого значення, але їх діяльність допускалася лише відповідно до рішень центральної радянської влади України та З'їзду Рад, що їх обрав.

Що ж до переконань Л. Велихова, що особливе, мало диференційоване, таке, що знаходиться під сильним державним впливом – пролетарське самоврядування в СРСР існує [6, с. 243], то воно, на сьогодні, залишається дискусійним і вимагає додаткових досліджень.

Список літератури:

1. Андреев А. Местные Советы и органы буржуазной власти (1917). М., 1983. С. 272.
2. Алексеева Л. К вопросу об особенностях местного самоуправления (теоретико-методологический дискурс). *Via in tempore. История. Политология*. 2009. № 15 (70). С. 181. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-suschnosti-mestnogo-samoupravleniya-teoretiko-metodologicheskyy-diskurs>
3. Білошицький С. Формування монопартійної системи в Україні: передумови, форми і методи (1917 – перша половина 20-х рр): дис. кандидата історичних наук: 07.00.01 / К., 2001. 162 с.
4. Безобразов В. Государство и общество, управление, самоуправление и судебная власть, Москва.
5. Бойко О. Другий Всеросійський з'їзд Рад 1917 [Архівовано 25 червня 2016 у Wayback Machine.]. *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2004. Т. 2 : Г – Д. С. 471. ISBN 966-00-0405-2.
6. Велихов Л. Основы городского хозяйства. М.: Наука, 1996. 220–221, 243 с.
7. Верменич Я. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. К. : Інститут історії України НАН України, 2011. 210 с.
8. Вечерський В. Спадщина містобудування України. С. 10–12.
9. Выдрин И. Муниципальное право России. М., 2022. 264 с.
10. Градовский А. Собрание сочинений: в 9 т. Спб., 1899–1904. Т. 3. С. 357.

11. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX–XX століття. Київ : Yakaboo Publishing, 2019 656 с.
12. Каутський. (1921). «Кампф». № 12. Стр. 17–18.
13. Куйбіда В. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : Монографія. К. : МАЦП, 2004. 116–117 с.
14. Конституція Української Соціалістичної Радянської Республіки (берез. 1919 р.). (гл. II, п. Б, ст. 19, вид. 1918 р.) Президія III Всеукраїнського З'їзду Рад. Харків, 1919. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001316-19#Text>.
15. Куприц Н. Из истории государственной-правовой мысли дореволюционной России. М., 1980. 119 с.
16. Лазарева С. Советы и местное самоуправление после Октября 1917 г. Россия и АТР. 2007. № 4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovety-i-mestnoe-samoupravlenie-posle-oktyabrya-1917-g> (дата звернення: 21.06.2024).
17. Максимова О. Поняття правничий та законотворчості у психологічній концепції М.А. Рейснера. *Genesis: історичні дослідження*. 2019. № 12. С. 166–173. DOI: 10.25136/2409-868X.2019.12.31595. URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=31595
18. Максименко Ю. Становлення органів місцевого самоврядування України в радянські часи. *Часопис Київського університету права*. 2020/2. С. 154–159. URL: http://kul.kiev.ua//images//A/Chasopis/CHAS20_2.pdf <https://orcid.org/0000-0001-8285-7099>
19. Маркова С. Місцеві вибори в УСРР та національних республіках СРСР у 1927, 1929 роках: порівняльний аналіз. *mandr_2011_3_5*. PDF (www.libr.dp.ua) с. 2.
20. Маслова Е. Преемственность субъективного вменения в российском уголовном законодательстве. *Юридическая техника*. Ежегодник № 5 Вторые Бабаевские чтения «Преемственность в праве: доктрина, российская и зарубежная практика, техника». Нижний Новгород – 2011. 316 с.
21. Милецкий, В. П. Социальное государство: эволюция идей, сущность и перспективы становления в современной России. *Политические процессы в России в сравнительном измерении* / под ред. М. А. Василица, Л. В. Сморгунова. СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 1997. с. 82.
22. О совершенствовании регулирования отдельных вопросов организации и функционирования публичной власти : Закон РФ от 14.03.2020 № 1-ФЗ. *Собрание законодательства РФ*. 2020. № 11.
23. Павловский Р. Конституционные основы деятельности местных Советов народных депутатов. Харьков. Вища школа. Из-во при Харьк. ун-те, 1979. С. 176. С. 33–34, 52.
24. Протоколы 1-го съезда Председателей Губернских Советов и заведующих Губернскими отделами Управления. Екатеринбург. Типография Губернской Земской Управы. 1919. 3, 13–15 с.
25. Про організацію влади на місцях: Декрет і положення Тимчасового робітничо-селянського уряду України від 15 січ. 1919 р. *Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства Украины за 1919 / Народний комісаріат юстиції*. Киев : Печатня С. П. Яковлева, 1919. 580 с. Ч. 1. № 1–23, 25–38. С. 6–8. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005652>.
26. Самоврядування, муніципальна конституція та адміністративне право.
27. Скакун, О. (2001) Теорія держави і права Вид-во: Харків : Консум. с. 198.
28. Шевардин С. Крупное явление, крупная душа // *Говоренкова Т. М. Читаем Велихова вместе*. М., 1999. С. 35.
29. Штейн Л. Учение об управлении и правонарушении с пер. с нем., СПб., 1874.
30. Яковенко Н. Вступ до історії. К. : Критика, 2007. С. 274.
31. Яценко В., 2021. Результати виборчої компанії до Катеринославської міської думи в серпні 1917 р. *Грааль науки*, (4). С. 606–607.

Sorokotyag V.I. POLITICAL IDENTITY OF THE MUNICIPAL AUTHORITY AS AN IMPORTANT SIGN OF URBANIZATION IN THE SOVIET PERIOD (1919–1928)

The article examines the impact of state transformations, as a significant manifestation of Soviet modernization, on the development of municipal government in the USSR.

The municipal economy, as a component of state administration in the USSR, had a poorly developed form fixed by a specific conceptual apparatus, its own entity (City Council), and the local budget, which was completely dependent on financial assistance from the Center. The nature of the communal crisis demanded the introduction of rapid organizational reforms, active planning, significant finances and a sufficient number of experienced communal personnel, of which there was a great shortage in the country that had defeated the "bourgeoisie".

The deficit of these resources was covered by socialist legislation aimed at the development of local government and the regulation of urban planning spheres. At the expense of law-making, as an available tool of class

management, with the characteristic of the given period: inconsistency of legal norms, ambiguous wording, an abstract form of presentation of legal norms, closed "not for printing" legal acts and gaps in the legislation" [20, c. 316], the right of the Soviet authorities to unify and organize local councils into one general state structure was practically established. In parallel with the formation of the foundations of socialist law in the field of governance, multipartyism and universal suffrage were eliminated as a means of organizing political processes inherent in a democratic state system.

The methodological basis of the research is the principles of historicism, objectivity, social approach, which are implemented with the help of such research tools as anthropological, analytical, comparative.

A general analysis of the views of Soviet and modern scientists regarding the concept and essence of urban self-government, as a form of power of a revolutionary dictatorship on behalf of the proletariat, remains open today and requires additional research

Key words: *democracy, Soviet urban reform, socialist law, multi-party system, city council, proletarian self-government.*